

Datum
2025-12-16

Diarienummer
Utr 2025/71

Ert diarienummer
KN2025/02031

Klimat- och näringslivsdepartementet
Energienheten, Hållbart och innovativt energisystem
kn.e.remissvar@regeringskansliet.se
sandra.lennander@regeringskansliet.se

Yttrande promemoria Förslag om mål för en effektiv energianvändning

Trafikanalys har anmodats att lämna ett yttrande angående promemorian "Förslag om mål för en effektiv energianvändning". Promemorian inleds med att beskriva hur den energipolitiska inriktningspropositionen (prop. 2023/24:105) pekar ut att regeringens långsiktiga inriktning för energipolitiken är att upprätthålla god konkurrenskraft och välfärd, möta samhällets behov av el och samtidigt säkerställa en god försörjningstrygghet samt att bidra till att nå klimatmålen genom en betydande elektrifiering.

I propositionen bedömde regeringen även att det finns ett behov att se över det nuvarande målet för energieffektivitet till 2030, då det annars skulle finnas en risk att det målet skulle stå i vägen för en ökad elproduktion från kärnkraft. Detta eftersom kärnkraftsproduktion innebär stora termiska energiförluster.

I promemorian föreslås ett nytt kvalitativt mål för hur energianvändningen ska bli mer effektiv. Energieffektiviteten beskrivs i förslaget med ett antal leveransqualitéer som ska uppnås och egenskaper som energianvändningen ska ha. Trafikanalys tillstyrker i huvudsak de kvalitativt inriktade målformuleringarna, men vill framföra några observationer, kommentarer och synpunkter.

Elektrifiering som ett mål och inte ett medel

I det föreslagna energieffektiviseringsmålet står det att energianvändningen i Sverige ska bidra till samhällets elektrifiering. Energieffektivisering kan visserligen leda till att elenergi tillgängliggörs för andra användningar, exempelvis om hus med direktverkande eluppvärmning byter till annan uppvärmning, men Trafikanalys menar att det är snarare är så att elektrifieringen är ett viktigt *medel* för att åstadkomma energieffektivisering och andra mål. Ett medel som använt på rätt sätt har stor potential att bidra till att minska energianvändning inom transport, industri och uppvärmning. Elektrifiering är därmed ett medel bland andra att uppnå det energieffektiva och klimatneutrala samhället, men det är tveksamt om det ska ses som *ett mål i sig själv*.

Energianvändning är inte synonymt med elanvändning.

I såväl propositionen som i denna promemoria diskuteras energi- och energianvändning med en tyngdpunkt på elproduktion och elanvändning. Det är naturligt då politikens huvudinriktning är att åstadkomma effektivisering och minskade växthusgasutsläpp genom en ökad elanvändning inom flera samhällssektorer och en ökad fossilfri elproduktion.

Dagens energianvändning domineras dock av andra energivaror. Förra året uppgick elanvändningen till 118 TWh, vilket bara är ungefär en tredjedel av den totala energianvändningen. Det finns en betydande potential till energieffektivisering i de sektorer som använder andra energivaror än el, och den består inte enbart av elektrifieringspotentialen. Ur växthusgassynpunkt är det angeläget att minska all fossil energianvändning även om den i dagsläget inte kan ersättas med elanvändning. Effektivare industriella processer, andra metoder för uppvärmning av lokaler och bostäder samt överflyttning av transporter till mer energieffektiva trafikslag eller färdssätt är angelägna områden för fortsatt energieffektiviseringspolitik med ett bredare anslag än enbart elektrifiering.

Konkurrensneutralitet i skälen för bedömningen

I skälen för bedömningen att det befintliga energieffektiviseringsmålet bör ses över anges att det missgynnar vissa kraftslag eftersom det utgår från tillförd energi och därmed tar hänsyn till termiska förluster i elproduktionen. Slutsatsen är att det befintliga målet inte gynnar konkurrensneutralitet mellan olika kraftslag. Det är svårt att följa logiken i det resonemanget, då ett mål som skulle bortse från tillförd energi inte kan betraktas som konkurrensneutralt, utan snarare avgränsat på ett sätt som gynnar produktion med stora termiska förluster till nackdel för produktion utan sådana förluster.

Ett ensidigt fokus på användarsidan riskerar också att göra att energieffektiviseringen genomförs utan hänsyn till systemeffektivitet. Det är förstås inte effektivt att värma lokaler med direktverkande el även om den skulle ersätta en oljepanna. Elen gör helt enkelt mycket större nytta per kWh exempelvis i en värmepump eller en elbil. Och en produktion av fjärrvärme i ett kraftvärmeverk där mycket av energiinnehållet i rökgaserna kan nyttiggöras tillför en mycket större energieffektivitetsnytta än ett med bara en värmepanna. Mål som bortser från tillförd primärenergi kan därför riskera att minska fokus på systemeffektivitet.

Det föreslagna målet betonar god hushållning av energiresurser, och i det bör ingå att ta hänsyn till primärenergianvändningen och energiförluster i produktionen.

En inbyggd konflikt i målformuleringen

Den föreslagna målformuleringen uttrycker att en effektiv energianvändning bland annat ska innebära en utjämning av effekttoppar samt ökad förmåga till efterfrågeflexibilitet och energilagring. Det finns starka argument för att minska effekttoppar och öka energilagringen. Det kan ge stabilare och mer förutsägbara energipriser och det kan vara ekonomiskt effektivt att genom t ex ett lagringsmagasin för fjärrvärme slippa behöva dimensionera kraftvärmeverket efter ett effektbehov som bara uppstår under ett fåtal av årets dygn. På samma sätt kan det vara ekonomiskt fördelaktigt och i den mening

effektivt att använda överskott i elproduktionen till att lagra energi i batterier, producera vätgas eller pumpa vatten upp i vattenmagasin i stället för att sälja el till negativa priser. Men all sådan energilagring innebär också att nya energiförluster uppstår, vilket kan motverka energieffektiviteten mätt med kvantitativa indikatorer. Denna motsättning kommer att behöva hanteras, bland annat i rapporteringen av energieffektivitetens utveckling till EU.

Energieffektiviseringsmålet i förhållande till EU-direktivet

I promemorian nämns att det befintliga energieffektivitetsmålet är utformat i enlighet med EU-direktivet om energieffektivitet ((EU) 2023/1791). Direktivet har justerats i samband med 55-procentpaketets införande. I direktivet framgår det att medlemsstaternas bidrag till unionens mål för 2030 bör uttryckas "som primär energianvändning och slutlig energianvändning, för att säkerställa konsekvens och övervakning av framstegen". Trafikanalys menar att promemorian inte tydligt redovisar hur Sverige med de föreslagna långsiktiga kvalitativa målen ska leva upp till direktivets ambition. Kommer Sverige ändå parallellt att arbeta med kvantitativa energieffektiviseringsmål för att beskriva det nationella bidraget till EU:s mål? Trafikanalys tillstyrker därför förslaget att Energimyndigheten får ett uppdrag att ta fram indikatorer som tydliggör hur målen ska mätas och redovisas.

En princip som betonas i EU-direktivet, men inte i den föreslagna målformuleringen, är "energieffektivisering först". Det vill säga att omställningen till en långsiktigt hållbar energiförsörjning inte enbart ska åstadkommas genom att tillföra ny fossilfri energi, utan i första hand genom att effektivisera den nuvarande användningen av all energi. Det är en central princip både för åtgärder i transportsektorn, där en stor andel av transportarbetet utförs av trafikslag med relativt hög energiintensitet, och i bostadssektorn där fortfarande nära 25 % av småhusen värms av enbart direktverkande el eller av direktverkande el i kombination med någon kompletterande värmekälla (ofta småskalig biobränsleeldning). En sammanhållen politik som tydligt prioriterar energieffektiva val behövs för alla samhällssektorer.

Generaldirektör Mattias Viklund har beslutat i detta ärende efter föredragning av Anders Brandén Klang. I beredningen av ärendet har också avdelningschef Andreas Tapani deltagit.

Mattias Viklund

Generaldirektör